

Rundskriv til forskrift om tidligpensjon i reindriften

[Forskrift om tidligpensjon i reindriften](#) er fastsatt av Landbruks- og matdepartementet den 14. juni 2010, og sist endret ved forskrift av 20. juni 2019 nr. 765.

Forskriften er hjemlet i Stortingets årlige budsjettvedtak om reindriftsavtalen, som er en næringsavtale mellom staten og Norske Reindriftssamers Landsforbund. Budsjettvedtaket er hjemlet i Grunnloven § 75. Hjemmelsgrunnlaget har betydning for hvilke reaksjoner som kan vedtas etter forskriften. Forskriften har for eksempel ingen tvangshjemler.

Dette rundskrivet gir veiledning til reglene i forskriften. I tillegg til rundskrivet kan de styrende dokumentene ([Landbruks- og matdepartementets tildelingsbrev, Meld. St. 32 \(2015-16\)](#), [Granavolden-plattformen](#), [Reglement for økonomistyring i staten](#), [Reindriftsavtalen 2019/2020 og Prop. 117 S \(2018-2019\)](#)) være momenter ved tolkning av forskriftens bestemmelser.

Forskrift, rundskriv og søknadsskjema er tilgjengelig på hjemmesiden til [Landbruksdirektoratet](#).

Innhold

Rundskriv til forskrift om tidligpensjon i reindriften **Feil! Bokmerke er ikke definert.**

1.	Til § 1 – Formål	3
2.	Til § 2 – Virkeområde.....	3
3.	Til § 3 – Definisjoner.....	3
4.	Til § 4 – Overdragelse	4
5.	Til § 5 – Varighet i næringen.....	5
6.	Til § 6 – Aldersgrenser	5
7.	Til § 7 – Referanseinntekten.....	5
	7.1 Første ledd.....	5
	7.2 Annet ledd	6
8.	Til § 8 – Inntektskrav for å utløse enbrukerpensjon	6
9.	Til § 9 – Tilleggskrav for å utløse tobrukerpensjon.....	6
10.	Til § 10 – Deling av tobrukerpensjon	6
11.	Til § 11 – Samordning og avkorting	7
	11.1 Første ledd.....	7
	11.2 Annet ledd	7
12.	Til § 12 – Innsending og behandling av søknader	7
	12.1 Første ledd.....	7
	12.2 Annet ledd.....	8
	12.3 Tredje ledd	Feil! Bokmerke er ikke definert.
13.	Til § 13 – Beregning og utbetaling av tidligpensjon.....	8
14.	Til § 14 – Forhåndstilsagn	9
15.	Til § 15 – Satser	9
16.	Til § 16 – Kontroll	9
17.	Til § 17 – Etterbetaling og tilbakebetaling ved feilutbetaling.....	10
	17.1 Første ledd.....	10
	17.2 Annet ledd.....	10
18.	Til § 18 – Klage.....	10

1. Til § 1 – Formål

Bestemmelsen angir formålet med velferdsordningen. Hvis det oppstår tvil ved tolkning av de andre bestemmelsene i forskriften, kan formålet brukes som relevant tolkningsmoment.

2. Til § 2 – Virkeområde

Bestemmelsens første ledd angir i hvilke tilfeller forskriften gjelder. I bestemmelsens andre ledd er det listet opp tilfeller som ikke omfattes av forskriften.

3. Til § 3 – Definisjoner

Referanseperiode er fem sammenhengende år, der siste år er to år tilbake i tid beregnet fra søknadsåret. For eksempel, ved søknader som mottas i 2019 er referanseperioden årene 2013–2017. Referanseperioden er i utgangspunktet absolutt. Ved forhåndssøknad før årsskiftet og fullstendig søknad etter årsskiftet, kan referanseperioden likevel endres ett år frem, jf. § 14 andre ledd.

Referanseinntekt er summen av næringsinntekt fra reindrift og utbetalte sykepenger som er opptjent gjennom reindrift i referanseperioden, dividert på fem.

Eksempel på utregning:

	20[xx]	20[xx]	20[xx]	20[xx]	20[xx]	SUM
Næringsinntekt fra reindrift i kr.	300 000	200 000	300 000	300 000	300 000	1 400 000
Sykepenger opptjent gjennom reindrift i kr.		100 000	50 000			150 000
Sum sykepenger opptjent gjennom reindriften i kr.	Sum næringsinntekt fra reindrift i kr.		Referanseinntekten i kr. (SUM/5)			
150 000	1 400 000		310 000 (1 550 000/5)			

Annen inntekt er summen av lønnsinntekt, næringsinntekt og sykepenger som ikke er opptjent gjennom reindrift, utbetalte dagpenger, uførepensjon og arbeidsavklaringspenger i referanseperioden, dividert på fem.

Inntekten regnes ut tilsvarende som referanseinntekten overfor, bare med de inntekter som er nevnt under «*annen inntekt*». Heller ikke for denne gruppen skal alderspensjon inngå i beregningsgrunnlaget.

Samlet inntekt er summen av referanseinntekt og annen inntekt.

Enbrukerpensjon er tidligpensjon som ytes leder av siidaandel. I tilfeller hvor ektefeller/samboere har hver sin siidaandel, kan hver ektefelle/samboer få innvilget enbrukerpensjon. Se nærmere om enbrukerpensjon i punkt 8.

Tobrukerpensjon er tidligpensjon som ytes leder av siidaandel og dennes ektefelle/samboer. Tobrukerpensjon kan ytes uavhengig av om siidaandelen er registrert på én eller på begge ektefellene/samboerne. Se nærmere om tobrukerpensjon i punkt 9.

4. Til § 4 – Overdragelse og avvikling

4.1 Første ledd

Bestemmelsen fastsetter vilkår om at søkers siidaandel er overdratt eller avviklet. Vilkårene for overdragelse av siidaandel fremgår av reinl. § 15. Vilkårene for avvikling av siidaandel fremgår av reinl. § 16.

Ved søknad om tidligpensjon må søker legge ved en skriftlig erklæring om at den/de som overdrar siidaandelen ikke vil gjenoppta reindrift. Det er ikke utarbeidet noe særskilt skjema for slik erklæring. Derfor skal erklæringen skrives som et vanlig brev med underskrift.

For å kunne oppfylle kravet om å ikke eie mer enn 20/30 rein, jf. § 4 tredje ledd, må overføring eller slaktning av reinen dokumenteres ved attestasjon fra fylkesmannen.

I forskriften angis det ikke nærmere hva som må til for at søker skal kunne få den nødvendige «*attestasjon fra fylkesmannen på at reinen er overført*». I en klagesak fra 2017 anså LMD som en rasjonell løsning at en avtale mellom den som skal overføre rein og den som skal overta, med fastsatt dato for overføring, er tilstrekkelig dokumentasjon på tidspunktet for når reinen er overført. Avtalen kan lastes ned fra landbruksdirektoratets sine nettsider og må være signert. Overføring av rein bør gjøres synlig ved klipping av reinen så snart som det driftsmessig lar seg gjøre.

Informasjonen om at reinen er slaktet kan for eksempel innhentes fra slakterapporten som utførende slakteri sender til Landbruksdirektoratet.

4.2 Andre ledd

Ny siidaandelsleder kan ikke være overdragers ektefelle/samboer, foreldre eller søsken. Dette er fordi det følger av formålet at ordningen skal bidra til å lette generasjonsoverganger.

4.3 Tredje ledd

Antall rein siidaandelsleder og eventuelt ektefelle/samboer kan ha i bevoktning sjekkes mot godkjent melding om reindrift. Har s flere rein enn de maksimale tallene i § 4 tredje ledd, mister søker retten til tidligpensjon.

5. Til § 5 – Varighet i næringen

Det er overdragelses- eller avviklingstidspunktet som danner fristens utgangspunkt. Dersom f.eks. overdragelsestidspunktet er 15. januar 2019, er det krav om at søker sammenhengende har vært siidaandelsleder siden 15. januar 2004. Opplysninger i melding om reindrift kan brukes for å kontrollere om vilkåret er oppfylt.

Kravet om at siidaandelsleders næringsutøvelse må være i samsvar med de til enhver tid gjeldende lover og forskrifter for reindriftsnæringen er fjernet fra og med reindriftsåret 2019/2020. Bakgrunnen for endringen er at formålet med tidligpensjonsordningen er å lette generasjonsovergang. Kravet om lovlig næringsutøvelse er fjernet i tråd med formålet.

6. Til § 6 – Aldersgrenser

6.1 Første ledd

Hvis søker allerede er fylt 57 år ved søknadstidspunktet, utbetales pensjonen fra og med den måneden all nødvendig dokumentasjon er innlevert reindriftsforvaltningen, og vilkårene ellers er oppfylt.

6.2 Andre ledd

Hvis begge ektefeller/samboere har fylt 57 år, vil pensjonen utbetales til hver av partene til og med den måneden de fyller 67 år. Det vil si at selv om den ene ektefellen/samboeren har fylt 67 år, fortsetter den andre ektefellen/samboeren å motta tidligpensjon, frem til vedkommende også har fylt 67 år.

I tilfeller hvor den ene ektefelle/samboer er fylt 57 år, men den andre ektefelle/samboer ikke er fylt 57 år, er det kun den første som er berettiget tidligpensjon. Da det ikke er anledning til å søke om overgang fra enbruker- til tobrukerpensjon, jf. § 12, kan søker velge å vente slik at det kan søkes om tobrukerpensjon når begge ektefeller/samboere oppfyller alderskravet.

Når det gjelder overgang fra tobruker- til enbrukerpensjon, vises det til punkt 10.

7. Til § 7 – Referanseinntekten

7.1 Første ledd

Med «*samlet referanseinntekt*» menes her at det er ektefellenes totale referanseinntekt som må være minst 45 000 kroner. I referanseinntekten inngår næringsinntekt fra reindrift og sykepenger som er opptjent gjennom reindrift, jf. § 3 bokstav b.

Vilkåret om at gjennomsnittlig næringsinntekt fra reindrift må utgjøre minst 25 prosent av samlet referanseinntekt er fjernet fra og med reindriftsåret 2019/2020.

I referanseinntekten inngår næringsinntekt fra reindrift og sykepenger som er opptjent gjennom reindrift jf. § 3 bokstav b. Bestemmelsen om 25 prosent innebærer at næringsinntekt fra reindrift avgrenses mot sykepenger fra reindrift, slik at dersom man i referanseperioden har hatt mer enn 75 prosent sykepenger fra reindrift, mister man

samtidig rett til tidligpensjon. En slik regel vil ikke bidra til å nå formålet med tidligpensjon.

Det er næringsinntekt som kan inngå i referanseinntekten, og ikke lønnsinntekt. Dette har blitt presisert av LMD i en klagesak gjeldende en søker som har hatt lønnsinntekter fra verv i NRL. LMD uttalte at selv om inntekter fra verv i reindriftsnæringen kan tas i betraktning i § 8 i forskrift om tilskudd til siidaandeler og tamreinlag, foreligger det ikke en tilsvarende adgang etter bestemmelsene om tidligpensjon. Det er heller ikke adgang til å dispensere fra bestemmelsene i forskriften om tidligpensjon.

7.2 Andre ledd

Landbruksdirektoratet forstår denne bestemmelsen slik at den gir adgang til å ta næringsinntekt fra tilleggsnæring til reindriften med i beregning av referanseinntekt, slik den er definert i forskriftens § 3 bokstav b.

Landbruksdirektoratet tolker ordlyden i bestemmelsen slik at «*annen tilleggsnæring*» skal ha en saklig sammenheng med tradisjonell utøvelse av reindrift. Det må dermed være en nær og naturlig tilknytning mellom næringsinntekt fra reindrift og næringsinntekt fra annen tilleggsnæring. Slike tilleggsnæringer kan være: inntekt fra husflidsprodukter som er biprodukter av rein (duodji), sanking av bær, snarefangst, fiske i elver og ferskvann (jf. Skatte-ABC 2019 punkt 8.3). Virksomhet som turisme, matopplevelser og lignende faller dermed utenfor bestemmelsens anvendelsesområde.

I en klagesak gjeldende en siida som hadde mesteparten av sine inntekter fra reindriftsbasert reiseliv uttalte LMD at reiselivsvirksomhet ikke kan anses som «*annen tilleggsnæring*» etter § 7 andre ledd. Reiselivsvirksomhet skiller seg fra det som ellers har en nær og naturlig tilknytning til selve reindriftnutøvelsen. I henhold til formålet i § 1 gjelder ordningen for dem som har hatt hoveddelen av sine inntekter fra reindrift. Det er derfor etter avtalepartenes syn kun den ordinære reindriftnutøvelsen som skal omfattes av bestemmelsen.

8. Til § 8 – Inntektskrav for å utløse enbrukerpensjon

Med «*samlet inntekt*» menes summen av referanseinntekt og annen inntekt, jf. § 3 første ledd bokstav d. Dersom vilkåret ikke er oppfylt må søknaden avslås. Det er ingen bestemmelse i forskriften som åpner for dispensasjon fra vilkårene.

9. Til § 9 – Tilleggskrav for å utløse tobrukerpensjon

Bestemmelsen oppstiller tilleggskrav til ektefelle/samboer for å kunne utløse tobrukerpensjon. For presisering av kravet til samlet inntekt vises til punkt 8.

10. Til § 10 – Deling av tobrukerpensjon

I tilfelle hvor ektefeller/samboere har fått innvilget tobrukerpensjon og den ene ektefelle/samboer dør, går gjenlevende part over på enbrukerpensjon, jf. § 10 andre ledd. Den gjenlevende ektefelle trenger ikke å søke på nytt, men må gi beskjed om at ektefellen/samboeren er død.

Satsen vil være inntil satsen for enbrukerpensjon.

11. Til § 11 – Samordning og avkorting

Det følger forutsetningsvis av ordningen at den som mottar tidligpensjon kan ikke ha næringsinntekt fra reindrift fordi tidligpensjonen skal erstatte inntekten fra reindriften. Dette gjelder likevel ikke hvis mottaker av tidligpensjon har næringsinntekt fra de 20, evt. 30 reinene som han eller hun kan ha etter § 4 tredje ledd. Reindriftsutøvere kan derfor fortsette å føre opp inntekter i næringsoppgaven. Det bør likevel føres en kontroll på om de har slaktet mer enn 20/30 rein.

Tidligpensjonsordningen er ikke til hinder for at den som mottar tidligpensjon kan ha «annen inntekt». Størrelsen på andre inntekter enn næringsinntekt fra reindrift har ingen betydning for størrelsen på tidligpensjonen. Hver av ektefellene kan ha ubegrenset lønnsinntekt eller inntekt fra annen næringsvirksomhet i tillegg til tidligpensjonen.

11.1 Første ledd

Tidligpensjonsmottaker kan motta alderspensjon fra folketrygden samtidig med tidligpensjon. Ved søknad og beregning av tidligpensjon skal alderspensjon ikke inngå i annen inntekt.

Dersom søkeren får trygdeytelser fra folketrygden som er nevnt i § 11 første ledd, kan Landbruksdirektoratet etter forskriften § 14 gi et foreløpig tilsagn på en forhåndssøknad. Slik tilsagn er gyldig i 12 måneder. Søknad om tidligpensjon kan imidlertid innvilges først når søker dokumenterer å ha sagt fra seg disse trygdeytelsene. Det er ikke mulig å tilbakebetale allerede mottatt uføretrygd eller gjenlevendepensjon fra folketrygden for å få innvilget tidligpensjon fra et tidligere tidspunkt.

Ved enbrukerpensjon kan ektefelle/samboer motta alle typer trygdeytelser samtidig som søker mottar tidligpensjon.

11.2 Annet ledd

Årlig innvilget tidligpensjon skal ikke overstige samlet referanseinntekt. Ved tobrukerpensjon må ektefellene/samboerne ha en samlet referanseinntekt på 240 000 kroner eller mer for oppnå maksimal pensjon for tobruker. Per reindriftsåret 2019/20 er maksbeløpet for enbrukerpensjon 150 000 kroner, jf. § 15.

Dersom referanseinntekten er mer enn 45 000 kroner, men mindre enn 150 000/240 000 kroner, er den årlige utbetalingen lik referanseinntekten til søker.

12. Til § 12 – Innsending og behandling av søknader

12.1 Første ledd

Søknaden skal skrives på [skjema](#) fastsatt av Landbruksdirektoratet. Skjemaet finnes på www.landbruksdirektoratet.no. Søker skal legge ved:

- ✓ skatteoppgjør eller utskrift av grunnlag for skatt for de fem skatleggingsperiodene som inngår i referanseperioden (se merknadene til § 3 overfor)
- ✓ næringsoppgave for referanseperioden
- ✓ skriftlig erklæring på at søker ikke vil gjenoppta reindrift
- ✓ attestasjon fra fylkesmannen på at rein er overført
- ✓ dokumentasjon på at rein er slaktet
- ✓ eventuelt avtale om overføring til ny/annen siidaandelsleder.

Søknaden sendes til fylkesmannen som foretar kontroll av søknaden før den oversendes Landbruksdirektoratet for behandling.

12.2 Andre ledd

Fylkesmannen kontrollerer opplysningene i søknaden før søknaden sendes videre til Landbruksdirektoratet for behandling. For eksempel, skal fylkesmannen kontrollere at beløp som er oppgitt i søknadsskjemaet stemmer med opplysninger i ligningen, at alle bokser som krever avkrysning er utfylt, at reinen er slaktet og siidaandelen er bekreftet overført, at søker har hatt siidaandel i 15 år osv.

Etter å ha kontrollert søknaden, skal fylkesmannen videresende søknad med vedlegg til Landbruksdirektoratet for behandling.

Fylkesmannen har et selvstendig ansvar for å veilede søker, jf. fvl. § 11. LMD har i en klagesak uttalt at det er vanskelig å slå fast med sikkerhet om søker har fått tilstrekkelig informasjon og veiledning, og at den usikkerhet må komme klageren til gode.

Fylkesmannen har ansvar for å kontrollere at samtlige vilkår er oppfylt. Fylkesmannen skal derfor kontrollere om siidaandelen er overdratt/avviklet, om reinen er slaktet ned til det antall som er nevnt i § 4 tredje ledd, om søker har hatt siidaandel i 15 år, om søkers alder er i samsvar med kravene i § 6 og om kravene til referanseinntekt og annen inntekt i §§ 8 og 9 er oppfylt.

Det er særlig viktig å kontrollere at opplysninger om inntekt i referanseperioden er spesifisert, og at disse oppfyller vilkårene. Søknaden må inneholde kopi av grunnlag for skatt for hvert av de fem årene i referanseperioden, og direktoratet må kontrollere at tallene i søknaden stemmer overens med tallene i grunnlaget for skatt.

13. Til § 13 – Beregning og utbetaling av tidligpensjon

I en klagesak har LMD tatt stilling til spørsmålet om oppstartstidspunkt. Spørsmålet i saken var hvilket tidspunkt alle vilkårene for tidligpensjon kunne sies å være oppfylt. Departementet legger til grunn at en avtale mellom søker og en annen reineier om overføring av siidaandelen, med fastsatt dato for overføring, kan være tilstrekkelig dokumentasjon på tidspunkt for når reinen er overført. Dette må likevel sendes til og kontrolleres av fylkesmannen, jf. § 12 andre ledd. Videre følger det i saken at reinen ble klipset for å synliggjøre overføringen. Dette må også være et krav. Se også kommentarer til § 4.

I denne saken kunne også fylkesmannen ha etterspurt annen nødvendig dokumentasjon, som avviklingserklæring på et tidligere tidspunkt.

Tidligpensjonen er ikke pensjonsgivende inntekt. Det blir trukket skatt, og det betales trygdeavgift med lav sats. Muligheten for å ha inntekt i tillegg til tidligpensjonen sikrer at mottakeren kan opparbeide pensjonspoeng i tidligpensjonsperioden.

14. Til § 14 – Forhåndstilsagn

14.1 Første ledd

Siidaandelsleder og ektefelle/samboer kan kreve å få et foreløpig tilsagn på om de er berettiget tidligpensjon. Hensikten med ordningen med forhåndstilsagn er at søker kan foreta nødvendige disposisjoner i tillit til at tidligpensjon vil bli innvilget.

Ved å benytte seg av forhåndstilsagn vil søker få en avklaring på om han oppfyller vilkårene for tidligpensjon før søker eventuelt avvikler eller overfører siidaandelen.

Fra og med reindriftsåret 2019/2020 trenger ikke søker å sende inn en ny søknad dersom forhåndstilsagn innvilges og alle vilkår oppfylles i løpet av tolv månedersperioden som forhåndstilsagnet gjelder for. Dette er for å lette forvaltningens saksbehandling og gjøre det mindre byrdefullt for søker. Forskriftsendringen er ikke en praksisendring, men fastsetter gjeldende praksis i forskriften.

14.2 Andre ledd

Fra og med reindriftsåret 2019/2020 har det blitt innført et nytt andre ledd. Det kan forekomme tilfeller der forhåndstilsagnet er gitt i kalenderåret før vilkårene oppfylles. Hvilken referanseperiode som skal legges til grunn når det fattes vedtak om tidligpensjon kan søker selv velge. På denne måten kan den gunstigste perioden for søker legges til grunn for beregningen av tidligpensjon.

15. Til § 15 – Sats

Tidligere var satsene for tidligpensjon oppgitt i reindrifftsavtalen for det året da det var gjort endringer i satsen. Dette var noe upraktisk. Fra og med reindriftsåret 2019/2020 står derfor satsene i forskriften, slik at de skal være lette å finne.

16. Til § 16 – Kontroll

16.1 Første ledd

Kontroll som er hjemlet i forskriften kan for eksempel være å sjekke slaktedata og melding om reindrift for å kontrollere at reintallet mottaker av tidligpensjon har i bevokning ikke overstiger 20/30. Slik kontroll kan foretas både før utbetaling av tidligpensjon for første gang, og ved senere år.

16.2 Andre ledd

Det er ikke hjemmel i forskriften til å fremtvinge oppfyllelse av opplysningsplikten. Hvis hjemmel til å kreve opplysninger brukes, må det vurderes hvorvidt forholdet omfattes av fvl. § 14. Etter den sistnevnte bestemmelsen har forvaltningsorganet plikt til å oppgi

hjemmel for pålegget om å gi opplysninger, og parten får adgang til å klage over pålegget hvis parten mener at det ikke finnes en plikt eller lovlig adgang til å gi opplysningene. Parten må gjøres kjent med klageadgangen i forbindelse med pålegget. Klage over slik pålegg kan også være muntlig, så lenge den fremsettes innen tre dager fra pålegget er mottatt.

17. Til § 17 – Etterbetaling og tilbakebetaling ved feilutbetaling

17.1 Første ledd

Relevante forhold i denne sammenhengen er om vedkommende har næringsinntekt fra reindrift utover næringsinntekt fra de 20/30 rein som vedkommende har rett til å ha i bevoktning, eller om søker får arbeidsavklaringspenger, uføretrygd eller ytelser til gjenlevendepensjon, jf. § 11.

17.2 Andre ledd

Vilkåret «*aktsom god tro*» er et innarbeidet juridisk begrep. Vurderingen er en objektiv vurdering. Vurderingstemaet her er om tilskuddsmottaker kjente eller burde kjenne til at utbetalingen av tilskuddet var urettmessig, det vil si at tilskuddsmottaker ikke hadde krav på utbetalingen.

Bestemmelsen er en «*kan*»-bestemmelse, som betyr at det er opp til forvaltningens frie skjønn om beløpet skal kreves tilbakebetalt. Momenter i vurderingen er blant annet hvor stort beløpet er, om personen har innrettet seg, hvor lang tid det er gått fra forholdet ble oppdaget til det er fulgt opp og hvor lang tid det er gått siden utbetalingen ble gjort.

LMD har i tidligere saker uttalt at hensynet til korrekt oppgjør og forsvarlig forvaltning av offentlige midler som regel har større vekt enn hensynet til at mottakeren har innrettet seg.

18. Til § 18 – Klage

Klage sendes til Landbruksdirektoratet. Landbruksdirektoratet behandler klagen etter reglene i forvaltningsloven. I vedtak om tidligpensjon skal det opplyses om klageadgang, klagefrist og adresse hvor klagen kan sendes.